

Natuurwaarden op de locatie 'Hof van Souburgh' te Alblasterdam en de natuurwetgeving

Natuurwaarden op de locatie 'Hof van Souburgh' te Alblasserdam en de natuurwetgeving

Opdrachtgever: KuiperCompagnons

Uitvoering: Natuur-Wetenschappelijk Centrum

Samenstelling: Sharon Boekhout

Foto's: Sharon Boekhout, Alexandra Haan

Veldwerk: Sharon Boekhout, Hans Bruning, Jan de Bruijn, Margot van Dongen, Alexandra Haan, Rob Haan, Renée Normann, Ronald van Jeveren, Koen Woerdenbag

Natuurwaarden op de locatie 'Hof van Souburgh' te Alblasserdam en de natuurwetgeving [Samenst.: Boekhout S.]; [Foto's.: Boekhout S. en A. Haan] Dordrecht: Strix/NWC

Trefw.: Natuurwaarden, Hof van Souburgh, Alblasserdam, natuurwetgeving

ISBN: 978-90-78869-49-8

P09-083

W431

© Niets uit deze uitgave mag worden openbaargemaakt, danwel verveelvoudigd, door middel van; druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever of de opdrachtgever.

Dordrecht, mei 2010

Foto voorzijde: De oude molen op het terrein

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Flora- en faunawet	7
3	Gebiedsbeschrijving	9
4	Onderzoeksmethode	11
4.1	Grondgebonden zoogdieren	11
4.2	Vleermuizen	11
4.3	Broedvogels	11
4.4	Amfibieën	12
4.5	Vissen	12
4.6	Ongewervelden	12
4.7	Vaatplanten	12
5	Aangetroffen natuurwaarden	13
5.1	Zoogdieren	13
5.1.1	Grondgebonden zoogdieren	13
5.1.2	Vleermuizen	13
5.2	Vogels	14
5.2.1	Vogels met een vaste verblijfplaats	14
5.3	Amfibieën	15
5.4	Vissen	15
5.5	Ongewervelden	15
5.6	Vaatplanten	15
6	Effecten van de plannen op de natuurwaarden	17
6.1	Zoogdieren	17
6.1.1	Grondgebonden zoogdieren	17
6.1.2	Vleermuizen	17
6.2	Vogels	17
6.2.1	Broedvogels	17
6.2.2	Vogels met een vaste verblijfplaats	17

6.3	Amfibieën	17
6.4	Vissen	18
6.5	Ongewervelden	18
6.6	Vaatplanten	18
7	Aanvullende maatregelen	19
7.1	Zoogdieren	19
7.1.1	Grondgebonden zoogdieren	19
7.1.2	Vleermuizen	19
7.2	Vogels	20
7.2.1	Broedvogels	20
7.2.2	Vogels met een vaste verblijfplaats	20
7.3	Amfibieën	20
7.4	Vissen	21
7.5	Ongewervelden	21
7.6	Vaatplanten	21
8	Conclusies	23

Bijlage

Bijlage 1 Tabellen soorten Flora- en faunawet

Bijlage 2 Verblijfplaatsen vleermuizen

Bijlage 3 Verspreidingskaarten

- Verblijfplaats Gewone dwergvleermuis
- Verblijfplaats grootoorvleermuis spec.
- Nesten Boerenwaluw
- Nesten Huiswaluw
- Handvangst Heikikker
- Roepende rugstreeppadden

1 Inleiding

De gemeente Alblasserdam werkt mee aan de herontwikkeling van de locatie 'Hof van Souburgh' te Alblasserdam. Hierbij wordt de aanwezige bebouwing gerestaureerd of gesloopt. De oude molen, het landhuis, de landbouwschuur en het zogenaamde Appelhuis zullen gerestaureerd worden. Een aantal schuren en woningen zal worden vervangen door zes nieuwe woningen. Op de plaats van de oude bomenrij langs de ontsluitingsweg worden nieuwe bomen aangeplant. Onderdeel van de plannen is het mogelijk realiseren van natuurvriendelijke oevers langs de bestaande oost-west lopende watergang. Deze loopt door het midden van het gebied. De rest van het gebied (het overgrote deel) zal onaangetast blijven.

Door KuiperCompagnons is een bureauonderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van beschermde flora en fauna op de betreffende locatie. Hieruit is naar voren gekomen dat aanvullend veldonderzoek nodig is naar een aantal taxa. Aan het Natuur-Wetenschappelijk Centrum is gevraagd het aanvullende veldonderzoek uit te voeren en te adviseren in het kader van de Flora- en faunawet.

Deze rapportage bevat de methodiek, de resultaten van het natuurwaardenonderzoek en de advisering inzake wettelijke verplichtingen en maatregelen die genomen kunnen worden.

Afbeelding 1: Het oude toegangshek

2 Flora- en faunawet

Een groot deel van de inheemse dier- en plantensoorten is beschermd middels de Flora- en faunawet (2002). De bepalingen van deze wet zijn van grote invloed op ruimtelijke ingrepen, zoals het aanleggen van infrastructuur, het realiseren van bebouwing, het uitbreiden van industriegebieden, enzovoort. Bij (ruimtelijke) ingrepen moet op basis van de Flora- en faunawet én in het kader van het zorgvuldigheidsbeginsel en het voorzorgbeginsel (Algemene Wet Bestuursrecht) een toetsing plaatsvinden. Deze toetsing moet de volgende onderdelen bevatten;

- inventarisatie van wettelijk beschermde flora- en faunasoorten in het plangebied en binnen de invloedssfeer van het project of plangebied;
- inventarisatie/beoordeling van (significant) nadelige effecten op deze beschermde soorten en hun habitat (zowel binnen het plangebied als in de invloedssfeer van het plangebied) als gevolg van de plannen of ingreep;
- opstellen van maatregelen die de negatieve effecten op de beschermde soorten en hun leefgebieden verzachten en/of compenseren.

Sinds 2005 zijn de beschermde soorten uit de Flora- en faunawet verdeeld in drie groepen die, middels de AMvB, artikel 75, ondergebracht zijn in drie tabellen (zie ook bijlage 1: Tabellen Flora- en faunawet). Sinds eind augustus 2009 heeft er een wijziging plaatsgevonden in de beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen. Dit is vooral van toepassing op de ontheffingsaanvraag van soorten van tabel 2 en tabel 3 en vogels.

In tabel 1 is een groot aantal algemene beschermde soorten opgenomen, waarvoor geen ontheffing meer nodig is in geval van ruimtelijke ontwikkelingen.

In tabel 2 zijn soorten opgenomen waarvoor geen ontheffing van bepaalde artikelen van de Flora- en faunawet nodig is, als gewerkt wordt volgens een gedragscode. Deze code dient door een sector of ondernemer zelf opgesteld te worden en goedgekeurd te zijn door de minister. Indien een dergelijke gedragscode er niet is en de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats niet gegarandeerd kan worden, dient een ontheffing aangevraagd te worden.

Tenslotte zijn er nog de soorten van tabel 3, bestaande uit soorten van de in bijlage 1 van het Besluit vrijstelling genoemde beschermde dier- en plantensoorten en soorten opgenomen in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Voor tabel 3-soorten geldt dat, indien er maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, er geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd hoeft te worden. Indien dit niet gegarandeerd kan worden, dient er ontheffing aangevraagd te worden op grond van

een wettelijk belang uit het besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten voor soorten of op grond van een wettelijk belang uit de Europese Habitatrichtlijn. Vogels nemen een aparte plaats in; het overtreden van verbodsbepalingen moet zoveel mogelijk worden voorkomen door het broedseizoen te ontzien. Op de aangepaste lijst van jaarrond beschermde broedplaatsen staan vogelsoorten waarvan de nesten het hele jaar door zijn beschermd. Op deze indicatieve lijst (zie ook bijlage 1: Tabellen Flora- en faunawet) staan soorten met nesten die in principe jaarrond beschermd zijn en nesten die niet jaarrond beschermd zijn, maar waarvan inventarisatie gewenst is. Ook voor vogels geldt dat, indien de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats niet gegarandeerd kan worden, er ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd dient te worden op grond van een wettelijk belang uit de Europese Vogelrichtlijn.

Het natuurwaardenonderzoek, dat uitgevoerd moet worden voordat de ingreep plaatsvindt, moet de volgende vragen beantwoorden;

- welke zwaarder beschermde soorten komen er in het plangebied voor;
- wat is de functie van het gebied voor deze soorten (foerageergebied, migratieroute, voortplantingsplaats, winterverblijfplaats etc.);
- in hoeverre wordt de functionaliteit als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden aangetast (zowel kwalitatief als kwantitatief);
- zijn er alternatieven (is er sprake van een netwerk aan voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen);
- welke mitigerende maatregelen zijn er uitgevoerd of zullen worden genomen om de functionaliteit te behouden (zowel kwalitatief als kwantitatief). Hierbij moet ecologisch onderbouwd zijn dat de maatregelen met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid zullen werken.

Het ministerie heeft tien punten benoemd die in de onderbouwing opgenomen moeten zijn teneinde te onderbouwen dat de functionaliteit van vaste rust- en verblijfplaatsen behouden blijft door middel van uitvoering van de mitigerende maatregelen. Het is hierbij van belang dat onder andere inzicht wordt gegeven in het netwerk van voortplantings- en/of vaste verblijfplaatsen. Als dit niet mogelijk is of niet gedaan wordt, treedt het reguliere ontheffingstraject in werking.

Bij de aanvraag van een ontheffing Flora- en faunawet zijn een activiteitenplan en - in sommige gevallen - een compensatieplan noodzakelijk. Hierin staan de bevindingen uit de flora- en faunatoets kort vermeld en worden de maatregelen beschreven die uitgevoerd zullen worden om er voor te zorgen dat de beschermde soorten in en in de omgeving van het betreffende gebied, duurzaam in stand gehouden zullen worden.

3 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied is gelegen in een meander van de veenstroom de Alblas, ten oosten van Alblasserdam. De noordoever van de Alblas maakt onderdeel uit van het plangebied. De locatie wordt vooral voor (grootschalige) akkerbouw gebruikt. Tussen de agrarische kavels ligt een smalle sloot met steile oevers. Aan de noordzijde van het plangebied staat (langs de Alblas) een oude molen. In het zuiden van het gebied staan enkele oude woningen, schuren en enkele (deels hoge) oude bomen. Daar bevinden zich ook enkele watergangen die in open verbinding staan met de Alblas.

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van een beschermd natuurgebied en is ook niet als zodanig aangewezen. Het terrein is niet gelegen binnen de EHS (Ecologische Hoofdstructuur). Op ruim 850 meter afstand ligt, ten noordwesten van het plangebied, het Natura 2000-gebied 'Boezems Kinderdijk' (in ontwerp).

Afbeelding 2: De Kleine modderkruiper, gevangen in de Alblas

4 Onderzoeksmethode

Speciaal voor dit project is, in de periode juli tot en met oktober 2009, veldonderzoek uitgevoerd naar aanvullend beschermde soorten uit de volgende taxa:

- Zoogdieren
- Vogels met een vaste verblijfplaats
- Amfibieën
- Vissen
- Ongewervelden
- Vaatplanten

4.1 *Grondgebonden zoogdieren*

Op een aantal plekken is het gebied bemonsterd op grondgebonden, kleine zoogdieren. Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van aluminium inloopvallen. Deze vallen bestaan uit een inloop- en leefgedeelte. Het inloopgedeelte bevat het mechanisme dat de val sluit zodra het binnengelopen dier zich in het leefgedeelte begeeft. Het leefgedeelte is gevuld met hooi voor thermische isolatie en voedsel om de dieren te lokken en gedurende de tijd tussen de opeenvolgende controles in leven te houden. Het onderzoek wordt uitgevoerd volgens de IBN-methode, de standaardmethode voor het inventariseren van muizen. Gedurende drie dagen zijn vijf controles uitgevoerd; drie ochtendcontroles rond zonsopkomst en twee avondcontroles rond zonsondergang.

4.2 *Vleermuizen*

Het plangebied is geïnventariseerd met behulp van bat-detectors. Door middel van deze detectors worden de ultrasone geluiden, die vleermuizen uitstoten, omgezet in voor de mens hoorbare geluiden. Met name aan de hand van de klank, de ontvangstfrequentie en het ritme worden vleermuizen tot op de soort gedetermineerd. De batdetector-inventarisaties zijn gedurende de avond, de nacht en de ochtend uitgevoerd (van 1 uur voor tot ca 2 uur na zonsondergang en van 2 uur voor tot 1 uur na zonsopkomst).

4.3 *Broedvogels*

Het plangebied is o.a. met behulp van verrekijkers gebiedsdekkend onderzocht op vaste verblijfplaatsen van vogels, deze nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in.

N.B. Vogelsoorten met een vaste verblijfplaats zijn geïnventariseerd volgens de inmiddels verouderde lijst vogels met een vaste verblijfplaats (van vóór september 2009).

4.4 Amfibieën

Kansrijke watergangen zijn met een schepnet bemonsterd op eieren, larven en volwassen amfibieën. Daarnaast werden in de zomer en het najaar landinventarisaties uitgevoerd. Als aanvulling hierop zijn, gedurende een aantal avonden in het voorjaar, kikkers en padden geïnventariseerd aan de hand van de paarroep van enkele soorten. Dit werd gestimuleerd door het afspelen van geluidsopnamen van de paarroep, met name die van de Rugstreeppad *Epidalea calamita*.

N.B. Inheemse reptielen werden niet in het plangebied verwacht. Aan deze soortgroep is derhalve geen specifieke onderzoeksinspanning geleverd.

4.5 Vissen

De visbemonstering heeft plaatsgevonden met behulp van steeknetten. Smallere watergangen werden met behulp van steeknetten bemonsterd. Deze netten zijn circa 65 bij 45 cm, met een lange aluminiumsteel. De sloten zijn afgevist door regelmatig een grote haal met het net te maken, waarbij naast water en watervegetatie ook een deel sediment werd meegeschept. Hoewel arbitrair, is geselecteerd op zoveel mogelijk verschillende vishabitats; brede, smalle, diepe, ondiepe delen, begroeide oevers, minder begroeide oevers, harde zandige bodems, zachte slibrijke bodems, stenige bodems et cetera. Wat in het veld gedetermineerd kon worden (grote vissen en bepaalde kleinere vissen), werd ter plaatse weer vrijgelaten.

4.6 Ongewervelden

Tijdens het visonderzoek is het plangebied steekproefsgewijs, met behulp van schepnetten, bemonsterd op de Platte schijfhoren *Anisus vorticulus*. Van elke locatie is er een monster schijfhorens meegenomen; deze zijn in het laboratorium tot op de soort gedetermineerd. Andere aanvullend beschermde soorten uit dit taxon werden niet in het plangebied verwacht.

4.7 Vaatplanten

Het onderzoeksgebied is gebiedsdekkend onderzocht op mogelijke groeiplaatsen van beschermde of karakteristieke soorten vaatplanten.

5 Aangetroffen natuurwaarden

Dit hoofdstuk geeft per taxon de aangetroffen beschermde natuurwaarden op de locatie 'Hof van Souburgh' weer.

5.1 Zoogdieren

5.1.1 Grondgebonden zoogdieren

Er zijn geen zwaarder beschermde soorten in het plangebied waargenomen. Tijdens het muizenonderzoek zijn de volgende algemene beschermde grondgebonden zoogdieren gevangen: Bosmuis *Apodemus sylvaticus*, Dwergmuis *Micromys minutus*, Aardmuis *Microtus agrestis*, Rosse woelmuis *Clethrionomys glareolus*, Veldmuis *Microtus arvalis*, bosspitsmuis spec. *Sorex araneus/coronatus*, Huisspitsmuis *Crocidura russula*. Verder komen in het onderzoeksgebied de volgende grondgebonden zoogdieren voor: Mol *Talpa europaea*, Egel *Erinaceus europaeus*, Haas *Lepus europaeus*, Konijn *Oryctolagus cuniculus* en Ree *Capreolus capreolus*. Deze zijn allemaal opgenomen in tabel 1. Voor soorten uit deze tabel geldt bij bestendig beheer en ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling. Daarnaast is nog de Huismuis *Mus domesticus* aangetroffen. Deze soort wordt niet beschermd vanuit de Flora- en faunawet.

5.1.2 Vleermuizen

Alle inheemse vleermuissoorten zijn opgenomen in tabel 3 van de Flora- en faunawet. In het plangebied zijn 4 soorten vleermuizen aangetoond. Het betreft:

- Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*
- Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*
- Laatvlieger *Eptesicus serotinus*
- grootoorvleermuis (spec.) *Plecotus auritus/austriacus*
 Waarschijnlijk betreft het de Gewone grootoorvleermuis Plecotus auritus

Tijdens het onderzoek zijn vaste verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen en grootoorvleermuizen aangetroffen. Dit betreft een verblijfplaats van vier gewone dwergvleermuizen en één grootoorvleermuis en een kraamkolonie van minstens 25 grootoorvleermuizen. Op de verspreidingskaarten in bijlage 3 worden deze aangegeven.

5.2 Vogels

5.2.1 Vogels met een vaste verblijfplaats

Verblijfplaatsen van vogels die deze het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Evenals honkvaste koloniebroeders en vogels die niet of nauwelijks een eigen nest kunnen maken. In het plangebied komen drie vogelsoorten voor waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn. Er zijn geen nesten van deze soorten waargenomen en zij gebruiken het plangebied waarschijnlijk alleen als jachtgebied.

Het betreft de volgende soorten:

• Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>
• Buizerd	<i>Buteo buteo</i>
• Kerkuil	<i>Tyto alba</i>

Voor de volgende vogelsoorten van categorie 5 is het gebied van belang als jachtgebied:

• Boerenzwaluw	<i>Hirundo rustica</i>
• Bosuil	<i>Strix aluco</i>
• Bruine kiekendief	<i>Circus aeruginosus</i>
• Groene specht	<i>Picus viridis</i>
• Grote bonte specht	<i>Dendrocopus major</i>
• Huiszwaluw	<i>Delichon urbica</i>
• Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>

Tevens is het gebied voor de Boerenzwaluw en de Huiszwaluw van belang als voortplantingsplaats. Van beide soorten zijn nesten gevonden. Mogelijk heeft ook de Bosuil een broedplaats in het plangebied. In bijlage 3 (verspreidingkaarten) zijn de nesten van de Boerenzwaluw en de Huiszwaluw aangegeven.

Voor de nesten van vogels van categorie 5 geldt dat deze buiten het broedseizoen niet beschermd zijn, tenzij zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Zie ook bijlage 1 Tabellen soorten Flora- en faunawet, hoofdstuk Vogels).

5.3 Amfibieën

De volgende zwaarder beschermde amfibieën (tabel 3) zijn in het plangebied aangetroffen:

- Rugstreeppad *Epidalea calamita*
- Heikikker *Rana arvalis*

Het betrof roepende individuen van de Rugstreeppad en een handvangst van de Heikikker langs de Alblas. In bijlage 3 zijn de locaties van de waarnemingen aangegeven.

Verder zijn in het plangebied algemene beschermde soorten (tabel 1) aangetroffen zoals: Gewone pad *Bufo bufo*, Bruine kikker *Rana temporaria*, Grote groene kikker *Pelophylax ridibundus*, Middelste groene kikker *Pelophylax klepton esculentus*, Kleine watersalamander *Lissotriton vulgaris*.

5.4 Vissen

Tijdens de visbemonstering, in de sloten in het plangebied zelf, zijn geen beschermde vissen aangetroffen. In de Alblas, langs de oever van het plangebied, zijn de volgende zwaarder beschermde soorten gevangen:

- Kleine modderkruiper *Cobitis taenia* (tabel 2)
- Bittervoorn *Rhodeus amarus* (tabel 3)

5.5 Ongewervelden

In het plangebied zijn geen zwaarder beschermde ongewervelden aangetroffen.

5.6 Vaatplanten

In het onderzoeksgebied is de beschermde Zwanenbloem *Butomus umbellatus* aangetroffen. Het betreft een soort van tabel 1.

Afbeelding 3: De schuur met de kraamkolonie grootoorvleermuizen

6 Effecten van de plannen op de natuurwaarden

6.1 Zoogdieren

6.1.1 Grondgebonden zoogdieren

Er zijn geen zwaarder beschermde grondgebonden zoogdieren in het plangebied aangetoond. De planontwikkeling heeft geen effect op de mogelijk aanwezige maar niet aangetoonde Waterspitsmuis. Het aanbrengen van natuurvriendelijke oevers is positief voor de Waterspitsmuis.

6.1.2 Vleermuizen

Voor de verblijfplaatsen van de vleermuizen heeft de planontwikkeling een negatief effect. Door de sloop van de gebouwen zullen de verblijfplaatsen van de Gewone dwergvleermuis en de grootoorvleermuis verdwijnen. Door renovatie van de landbouwschuur zal de kolonie grootoorvleermuizen tijdelijk verstoord worden.

6.2 Vogels

6.2.1 Broedvogels

Een maatregel die genomen dient te worden om verstoring van (alle) vogelsoorten te voorkomen, is versturende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren (grofweg van half maart t/m half juli, soortspecifiek).

6.2.2 Vogels met een vaste verblijfplaats

De planontwikkeling heeft effect op de Boerenzwaluw en de Huiszwaluw die nesten hebben in en aan de bebouwing. Mogelijk geldt dit ook voor de Bosuil die zijn nest in een holle boom in het plangebied kan hebben. Voor de overige vogels geldt dat, indien de jachtgebieden behouden zullen blijven en er geen toenemende activiteiten en verstoring plaatsvindt, er waarschijnlijk geen nadelig effect zal optreden.

6.3 Amfibieën

Indien gewerkt wordt buiten de gevoelige tijd van deze soorten zal de plantontwikkeling weinig tot geen nadelig effect hebben op de Heikikker en de Rugstreeppad. Op termijn zullen er door het aanbrengen van natuurvriendelijke oevers meer leefgebied en mogelijkheden gerealiseerd worden.

6.4 *Vissen*

Door het aanbrengen van natuurvriendelijke oevers kan er een tijdelijke aantasting plaatsvinden van de waterkant. Dit is met name van belang voor de Kleine modderkruiper. Indien er gevaar dreigt, zal de Kleine modderkruiper niet vluchten maar zich ingraven in de modder. Dit dient gemitigeerd te worden.

6.5 *Ongewervelden*

Er komen geen beschermde ongewervelden in het onderzoeksgebied voor.

6.6 *Vaatplanten*

Er zijn geen aanvullend beschermde vaatplanten in het onderzoeksgebied aangetroffen.

7 Aanvullende maatregelen

7.1 Zoogdieren

7.1.1 Grondgebonden zoogdieren

Alle aangetroffen grondgebonden zoogdiersoorten zijn opgenomen in tabel 1 van de Flora- en faunawet. Bij ruimtelijke ontwikkelingen gelden voor deze categorie, anders dan de zorgplicht, geen restricties.

7.1.2 Vleermuizen

De te nemen maatregelen moeten ervoor zorgen dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats gegarandeerd wordt. Dit betekent dat er geen dieren gedood, verwond of actief verstoord mogen worden en dat, in geval van significant belangrijke verblijfplaatsen, deze behouden moeten blijven of anderszins op een goede manier vervangen dienen te worden. De functie die het leefgebied voor de betreffende soort vervult, moet onverminderd blijven bestaan.

Algemene maatregelen die genomen dienen te worden:

- Niet slopen in de winterslaapperiode (in deze periode kan zelden met zekerheid worden vastgesteld dat vleermuizen in een potentieel geschikt en onoverzichtelijk object afwezig zijn, omdat ze dan ook 's nachts passief zijn. Dat maakt ze in deze periode dus extra kwetsbaar);
- Vlak voor de sloop onderzoeken of er individuen in het te slopen object aanwezig zijn. Zijn deze wel aanwezig dan geldt dat, in geval van een significant belangrijke verblijfplaats (o.a. kraamkolonie), gewacht moet worden tot het dier of de dieren weg zijn en passief verjagen *niet* toegestaan is. Buiten de kraamperiode en/of in geval van een niet-significante verblijfplaats is het mogelijk om het dier of de dieren (onder voorbehoud) passief te laten verjagen door een deskundige (door verstoring van het microklimaat of door het 's nachts, als de dieren buiten zijn, dichten van de invliegopening), mits zij niet verwond, gedood of actief verstoord worden.

De schuur aan de herenboerderij wordt gerestaureerd, dit is een Rijksmonument. De schuur moet beschikbaar blijven voor de kolonie grootoorvleermuizen. Dit betekent dat de verschillende in- en uitvliegopeningen open moeten blijven. Geadviseerd wordt om vervolgonderzoek uit te laten voeren teneinde na te gaan in welke periode de grootoorvleermuizen de schuur gebruiken, om zo te kunnen bepalen wanneer de renovatie het beste plaats kan vinden en op welke wijze.

De woning, waar de verblijfplaats van de gewone dwergvleermuizen en de grootoorvleermuis is aangetroffen, wordt gesloopt. Voordat de huidige verblijfplaats verdwijnt, dienen hiervoor in de plaats vleermuiskasten (-flats) opgehangen (geplaatst) te worden en in de nieuwbouw moeten inpassende voorzieningen aangebracht worden.

7.2 *Vogels*

7.2.1 Broedvogels

Er dient rekening gehouden te worden met broedvogels door het broedseizoen te ontzien. De werkzaamheden dienen niet in het broedseizoen (grootweg van half maart t/m half juli, soortspecifiek) uitgevoerd te worden. Door werkzaamheden uit te voeren na het broedseizoen of ver daarvoor, worden de vogels óf niet verstoord óf krijgen zij de mogelijkheid elders een geschikte nestplaats te vinden, waardoor het broedsucces niet wordt beïnvloed. Aanbevolen wordt geen activiteiten zoals rooien, kappen en grondverzet, in de broedtijd van vogels uit te voeren, tenzij deskundig onderzoek heeft uitgewezen dat van broedgevallen op het moment van slopen of rooien geen sprake is.

7.2.2 Vogels met een vaste verblijfplaats

Om de functionaliteit van de nesten van de Boerenwaluw en de Huiswaluw in het gebied te waarborgen, wordt aangeraden maatregelen te treffen. Dit is eventueel mogelijk door kunstnesten aan de nieuwbouw te plaatsen. Aangeraden wordt om de bomen in het zuidelijk deel van het plangebied voor de Bosuil (en overige soorten) te handhaven. Indien bomen gekapt zullen worden, dienen deze maximaal twee weken voor de sloop onderzocht te worden op de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen.

7.3 *Amfibieën*

Werkzaamheden aan of nabij watergangen dienen plaats te vinden buiten de gevoelige periode van de Heikikker en de Rugstreeppad. Dit betreft activiteiten op het land en in het water. Deze dienen na de voortplantingsperiode en voor de winterrust plaats te vinden. Dit betekent dat werkzaamheden plaats kunnen vinden tussen 15 juli en 1 november.

7.4 *Vissen*

Aangeraden wordt om de werkzaamheden uit te voeren tussen 15 juli en 1 november, dat wil zeggen na de voortplantingsperiode en voor de winterrust van vissen (en amfibieën). De volgende maatregel kan genomen worden om de functionaliteit van het leefgebied te waarborgen en individuen veilig te stellen; na het afgraven van de oevers dient de modder op de kant gegooid te worden en nagekeken te worden op (met name) de Kleine modderkruiper. Als deze aangetroffen wordt, dienen de individuen zorgvuldig teruggezet te worden in een nabij gelegen deel dat niet aangetaast wordt.

7.5 *Ongewervelden*

Er zijn geen beschermde soorten in het plangebied waargenomen. Er gelden voor dit taxon in het kader van de Flora- en faunawet derhalve geen verplichtingen.

7.6 *Vaatplanten*

Er zijn geen soorten met een aanvullende beschermingsstatus in het plangebied aangetroffen. Voor deze categorie gelden geen verplichtingen in het kader van de Flora- en faunawet.

Afbeelding 4: De herenboerderij, een Rijksmonument

8 Conclusies

Voor een aantal diersoorten dienen er maatregelen genomen te worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen. Het betreft de volgende soorten:

- Gewone dwergvleermuis
- grootoorvleermuis spec.
- Boerenzwaluw
- Huiszwaluw
- Bosuil
- Heikikker
- Rugstreeppad
- Kleine modderkruiper
- Bittervoorn

Geadviseerd wordt om vervolgonderzoek uit te laten voeren om te bepalen in welke periode de grootoorvleermuizen de schuur wel of niet gebruiken om zo te kunnen bepalen wanneer de renovatie van de schuur en het herenhuis het beste plaats kan vinden en op welke wijze.

Te slopen bomen en gebouwen dienen maximaal twee weken voor de sloop en kap gecontroleerd te worden op verblijfplaatsen van vleermuizen en vogels.

Met name in de broedtijd dient rekening gehouden te worden met broedvogels. Binnen deze periode, maar ook daarbuiten, mogen door werkzaamheden geen broedende vogels, hun jongen of nesten verstoord worden.

Voor de overige aangetroffen beschermde dier- en plantensoorten van tabel 1 geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen een algemene vrijstelling. Wel dient altijd de algemene zorgplicht in acht genomen te worden (bijlage 1).

Bijlage

Bijlage 1 Tabellen soorten Flora- en faunawet

Bijlage 2 Verblijfplaatsen vleermuizen

Bijlage 3 Verspreidingskaarten

- *Verblijfplaats Gewone dwergvleermuis*
- *Verblijfplaats grootoorvleermuis spec.*
- *Nesten Boerenwaluw*
- *Nesten Huiswaluw*
- *Handvangst Heikikker*
- *Roepende rugstreepadden*

Bijlage 1: Tabellen soorten Flora- en faunawet

Tabel 1: Algemene soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling. Er hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden, maar wel moet de zorgplicht worden nagekomen.

Zoogdieren

Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>
Bunzing	<i>Mustela putorius</i>
Dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>
Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>
Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>
Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>
Haas	<i>Lepus europaeus</i>
Hermelijn	<i>Mustela erminea</i>
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>
Mol	<i>Talpa europaea</i>
Ondergrondse woelmuis	<i>Microtus subterraneus</i>
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>
Rosse woelmuis	<i>Clethrionomys glareolus</i>
Tweekleurige bosspitsmuis	<i>Sorex coronatus</i>
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>
Wezel	<i>Mustela nivalis</i>
Woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>

Reptielen en amfibieën

Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>
Kleine watersalamander	<i>Lissotriton vulgaris</i>
Middelste groene kikker	<i>Pelophylax klepton esculentus</i>
Meerkikker	<i>Pelophylax ridibundus</i>

Mieren

Behaarde rode bosmier	<i>Formica rufa</i>
Kale rode bosmier	<i>Formica polyctena</i>
Stronkmier	<i>Formica truncorum</i>
Zwartrugbosmier	<i>Formica pratensis</i>

Vervolg tabel 1: Algemene soorten

Slakken

Wijngaardslak

Helix pomatia

Vaatplanten

Aardaker

Lathyrus tuberosus

Akkerklokje

Campanula rapunculoides

Brede wespenorchis

Epipactis helleborine

Breed klokje

Campanula latifolia

Dotterbloem*

Caltha palustris

Gewone vogelmelk

Ornithogalum umbellatum

Grasklokje

Campanula rotundifolia

Grote kaardenbol

Dipsacus fullonum

Kleine maagdenpalm

Vinca minor

Knikkende vogelmelk

Ornithogalum nutans

Koningsvaren

Osmunda regalis

Slanke sleutelbloem

Primula elatior

Zwanenbloem

Butomus umbellatus

* Uitgezonderd de ondersoort Spindotterbloem (*Caltha palustris araneosa*), deze staat in tabel 2 van de Flora- en faunawet.

Tabel 2: Overige soorten

Als een goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteiten geldt een vrijstelling. Er hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden, maar de activiteiten moeten aantoonbaar worden uitgevoerd zoals in de gedragscode staat. Tevens geldt de zorgplicht.

Als niet gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode, maar wel maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren.

Als niet gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode en geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen, dient een ontheffing aangevraagd te worden. De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Zoogdieren

Damhert	<i>Cervus dama</i>
Edelhert	<i>Cervus elaphus</i>
Eekhoorn	<i>Sciurus vulgaris</i>
Grijze zeehond	<i>Halichoerus grypus</i>
Grote bosmuis	<i>Apodemus flavicollis</i>
Steenmarter	<i>Martes foina</i>
Wild zwijn	<i>Sus scrofa</i>

Reptielen en amfibieën

Alpenwatersalamander	<i>Mesotriton alpestris</i>
Levendbarende hagedis	<i>Zootoca vivipara</i>

Dagvlinders

Moerasparelmoervlinder	<i>Euphydryas aurinia</i>
Vals heideblauwtje	<i>Lycaeides idas</i>

Vissen

Bermpje	<i>Barbatula barbatula</i>
Kleine modderkruiper	<i>Cobitis taenia</i>

Vervolg tabel 2: Overige soorten

Meerval	<i>Silurus glanis</i>
Rivierdonderpad	<i>Cottus perifretum</i>
<u>Vaatplanten</u>	
Aangebrande orchis	<i>Orchis ustulata</i>
Aapjesorchis	<i>Orchis simia</i>
Beenbreek	<i>Narthecium ossifragum</i>
Bergklokje	<i>Campanula rhomboidalis</i>
Bergnachtsorchis	<i>Platanthera chlorantha</i>
Bijenorchis	<i>Ophrys apifera</i>
Blaasvaren	<i>Cystopteris fragilis</i>
Blauwe zeedistel	<i>Eryngium maritimum</i>
Bleek bosvogeltje	<i>Cephalanthera damasonium</i>
Bokkenorchis	<i>Himantoglossum hircinum</i>
Brede orchis	<i>Dactylorhiza majalis majalis</i>
Bruinrode wespenorchis	<i>Epipactis atrorubens</i>
Daslook	<i>Allium ursinum</i>
Dennenorchis	<i>Goodyera repens</i>
Duitse gentiaan	<i>Gentianella germanica</i>
Franjegentiaan	<i>Gentianella ciliata</i>
Geelgroene wespenorchis	<i>Epipactis muelleri</i>
Gele helmbloem	<i>Pseudofumaria lutea</i>
Gevlekte orchis	<i>Dactylorhiza maculata</i>
Groene nachtorchis	<i>Coeloglossum viride</i>
Groensteel	<i>Asplenium viride</i>
Grote keverorchis	<i>Listera ovata</i>
Grote muggenorchis	<i>Gymnadenia conopsea</i>
Gulden sleutelbloem	<i>Primula veris</i>
Harlekijn	<i>Orchis morio</i>
Herfstschroeforchis	<i>Spiranthes spiralis</i>
Hondskruid	<i>Anacamptis pyramidalis</i>
Honingorchis	<i>Herminium monorchis</i>
Jeneverbes	<i>Juniperus communis</i>
Klein glaskruid	<i>Parietaria judaica</i>
Kleine keverorchis	<i>Listera cordata</i>
Kleine zonnedaauw	<i>Drosera intermedia</i>
Klokjesgentiaan	<i>Gentiana pneumonanthe</i>
Kluwenklokje	<i>Campanula glomerata</i>
Koraalwortel	<i>Corallorhiza trifida</i>
Kruisbladgentiaan	<i>Gentiana cruciata</i>
Lange ereprijs	<i>Veronica longifolia</i>
Lange zonnedaauw	<i>Drosera anglica</i>

Vervolg tabel 2: Overige soorten

Mannetjesorchis	<i>Orchis mascula</i>
Maretak	<i>Viscum album</i>
Moeraswespenorchis	<i>Epipactis palustris</i>
Muurbloem	<i>Erysimum cheiri</i>
Parnassia	<i>Parnassia palustris</i>
Pijlscheefkelk	<i>Arabis hirsuta sagittata</i>
Poppenorchis	<i>Aceras anthropophorum</i>
Prachtklokje	<i>Campanula persicifolia</i>
Purperorchis	<i>Orchis purpurea</i>
Rapunzelklokje	<i>Campanula rapunculus</i>
Rechte driehoeksvaren	<i>Gymnocarpium robertianum</i>
Rietorchis	<i>Dactylorhiza majalis praetermissa</i>
Ronde zonnedaauw	<i>Drosera rotundifolia</i>
Rood bosvogeltje	<i>Cephalanthera rubra</i>
Ruig klokje	<i>Campanula trachelium</i>
Schubvaren	<i>Ceterach officinarum</i>
Slanke gentiaan	<i>Gentianella amarella</i>
Soldaatje	<i>Orchis militaris</i>
Spaanse ruiter	<i>Cirsium dissectum</i>
Spindotterbloem	<i>Caltha palustris araneosa</i>
Steenanjer	<i>Dianthus deltoides</i>
Steenbreekvaren	<i>Asplenium trichomanes</i>
Stengelloze sleutelbloem	<i>Primula vulgaris</i>
Stengelomvattend havikskruid	<i>Hieracium amplexicaule</i>
Stijf hardgras	<i>Catapodium rigidum</i>
Tongvaren	<i>Asplenium scolopendrium</i>
Valkruid	<i>Arnica montana</i>
Veenmosorchis	<i>Hammarbya paludosa</i>
Veldgentiaan	<i>Gentianella campestris</i>
Veldsalie	<i>Salvia pratensis</i>
Vleeskleurige orchis	<i>Dactylorhiza incarnata</i>
Vliegenorchis	<i>Ophrys insectifera</i>
Vogelnestje	<i>Neottia nidus-avis</i>
Voorjaarsadonis	<i>Adonis vernalis</i>
Wantsenorchis	<i>Orchis coriophora</i>
Waterdrieblad	<i>Menyanthes trifoliata</i>
Weideklokje	<i>Campanula patula</i>
Welriekende nachtorchis	<i>Platanthera bifolia</i>
Wilde gagel	<i>Myrica gale</i>
Wilde herfststijlloos	<i>Colchicum autumnale</i>
Wilde kievitsbloem	<i>Fritillaria meleagris</i>
Wilde marjolein	<i>Origanum vulgare</i>

Vervolg tabel 2: Overige soorten

Wit bosvogeltje	<i>Cephalanthera longifolia</i>
Witte muggenorchis	<i>Pseudorchis albida</i>
Zinkviooltje	<i>Viola lutea calaminaria</i>
Zomerklokje	<i>Leucojum aestivum</i>
Zwartsteel	<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>
<u>Kevers</u>	
Vliegend hert	<i>Lucanus cervus</i>
<u>Kreeftachtigen</u>	
Rivierkreeft	<i>Astacus astacus</i>

Soorten van Tabel 3: Soorten bijlage 1 AMvB/bijlage IV HRL

Als maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (en er geen schade en/of verstoring optreedt), hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Een voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats mag echter alleen verwijderd worden indien deze (al dan niet tijdelijk) *niet* meer in gebruik is. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren. Als geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, dient een ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit artikel 2 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (soorten bijlage 1 AMvB) of uit de Habitatrichtlijn (soorten bijlage IV HRL).

Deze belangen zijn:

- *Bescherming van flora en fauna (b)*
- *Volksgesondheid of openbare veiligheid (d)*
- *Dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten (e)*

En alléén voor soorten van bijlage 1 AMvB:

- *Uitvoering werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)*

De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Is er een wettelijk belang (belang b, d, e of j)?
- Is er een bevredigende oplossing?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Soorten bijlage 1 AMvB:

Zoogdieren

Boommarter	<i>Martes martes</i>
Das	<i>Meles meles</i>
Eikelmuis	<i>Eliomys quercinus</i>
Gewone zeehond	<i>Phoca vitulina</i>
Veldspitsmuis	<i>Crocidura leucodon</i>
Waterspitsmuis	<i>Neomys fodiens</i>

Reptielen en amfibieën

Adder	<i>Vipera berus</i>
-------	---------------------

Vervolg tabel 3: Soorten bijlage 1 AMvB/bijlage IV HRL

Vervolg soorten bijlage 1 AMvB:

Hazelworm	<i>Anguis fragilis</i>
Ringslang	<i>Natrix natrix</i>
Vinpootsalamander	<i>Lissotriton helveticus</i>
Vuursalamander	<i>Salamandra salamandra</i>

Vissen

Beekprik	<i>Lampetra planeri</i>
Bittervoorn	<i>Rhodeus amarus</i>
Elrits	<i>Phoxinus phoxinus</i>
Gestippelde alver	<i>Alburnoides bipunctatus</i>
Grote modderkruiper	<i>Misgurnus fossilis</i>
Rivierprik	<i>Lampetra fluviatilis</i>

Dagvlinders

Bruin dikkopje	<i>Erynnis tages</i>
Dwergblauwtje	<i>Cupido minimus</i>
Dwergdikkopje	<i>Thymelicus acteon</i>
Groot geaderd witje	<i>Aporia crataegi</i>
Grote ijsvogelvlinder	<i>Limenitis populi</i>
Heideblauwtje	<i>Plebeius argus</i>
Iepepage	<i>Satyrus w-album</i>
Kalkgraslanddikopje	<i>Spialia sertorius</i>
Keizersmantel	<i>Argynnis paphia</i>
Klaverblauwtje	<i>Polyommatus semiargus</i>
Purperstreepparelmoervlinder	<i>Brenthis ino</i>
Rode vuurvlinder	<i>Lycaena hippothoe</i>
Rouwmantel	<i>Nymphalis antiopa</i>
Tweekleurig hooibeestje	<i>Coenonympha arcania</i>
Veenbesparelmoervlinder	<i>Euphydryas aurinia</i>
Veenhooibeestje	<i>Coenonympha tullia</i>
Veldparelmoervlinder	<i>Melitaea cinxia</i>
Woudparelmoervlinder	<i>Melitaea diamina</i>
Zilvervlek	<i>Bolaria euphrosyne</i>

Vaatplanten

Groot zeegras	<i>Zostera marina</i>
---------------	-----------------------

Soorten bijlage IV HRL:

Zoogdieren

Vervolg tabel 3: Soorten bijlage 1 AMvB/bijlage IV HRL

Vervolg soorten bijlage IV HRL:

Bechstein's vleermuis	<i>Myotis bechsteinii</i>
Bever	<i>Castor fiber</i>
Bosvleermuis	<i>Nyctalus leisleri</i>
Brandt's vleermuis	<i>Myotis brandtii</i>
Bruinvis	<i>Phocoena phocoena</i>
Euraziatische lynx	<i>Lynx lynx</i>
Franjestaart	<i>Myotis nattereri</i>
Gewone baardvleermuis	<i>Myotis mystacinus</i>
Gewone dolfijn	<i>Delphinus delphis</i>
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>
Gewone grootoorvleermuis	<i>Plecotus auritus</i>
Grijze grootoorvleermuis	<i>Plecotus austriacus</i>
Grote hoefijzerneus	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>
Hamster	<i>Cricetus cricetus</i>
Hazelmuis	<i>Muscardinus avellanarius</i>
Ingekorven vleermuis	<i>Myotis emarginatus</i>
Kleine dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>
Kleine hoefijzerneus	<i>Rhinolophus hipposideros</i>
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>
Meervleermuis	<i>Myotis dasycneme</i>
Mopsvleermuis	<i>Barbastella barbastellus</i>
Nathusius' dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>
Noordse woelmuis	<i>Microtus oeconomus</i>
Otter	<i>Lutra lutra</i>
Rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>
Tuimelaar	<i>Tursiops truncatus</i>
Tweekleurige vleermuis	<i>Vespertilio murinus</i>
Vale vleermuis	<i>Myotis myotis</i>
Watervleermuis	<i>Myotis daubentonii</i>
Wilde kat	<i>Felis silvestris</i>
Witflankdolfijn	<i>Lagenorhynchus acutus</i>
Witsnuitdolfijn	<i>Lagenorhynchus albirostris</i>

Reptielen en amfibieën

Boomkikker	<i>Hyla arborea</i>
Geelbuikvuurpad	<i>Bombina variegata</i>
Gladde slang	<i>Coronella austriaca</i>
Heikikker	<i>Rana arvalis</i>
Kamsalamander	<i>Triturus cristatus</i>
Knoflookpad	<i>Pelobates fuscus</i>

Vervolg tabel 3: Soorten bijlage 1 AMvB/bijlage IV HRL

Vervolg soorten bijlage IV HRL:

Muurhagedis	<i>Podarcis muralis</i>
Poelkikker	<i>Pelophylax lessonae</i>
Rugstreeppad	<i>Epidalea calamita</i>
Vroedmeesterpad	<i>Alytes obstetricans</i>
Zandhagedis	<i>Lacerta agilis</i>
<u>Dagvlinders</u>	
Donker pimpernelblauwtje	<i>Maculinea nausithous</i>
Grote vuurvinder	<i>Lycaena dispar</i>
Pimpernelblauwtje	<i>Maculinea teleius</i>
Tijmblauwtje	<i>Maculinea arion</i>
<u>Libellen</u>	
Gaffellibel	<i>Ophiogomphus cecilia</i>
Gevlekte witsnuitlibel	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>
Groene glazenmaker	<i>Aeshna viridis</i>
Noordse winterjuffer	<i>Sympecma paedisca</i>
Oostelijke witsnuitlibel	<i>Leucorrhinia albifrons</i>
Rivierrombout	<i>Gomphus flavipes</i>
Sierlijke witsnuitlibel	<i>Leucorrhinia caudalis</i>
<u>Vissen</u>	
Houting	<i>Coregonus maraena</i>
Steur	<i>Acipenser sturio</i>
<u>Vaatplanten</u>	
Drijvende waterweegbree	<i>Luronium natans</i>
Groenknolorchis	<i>Liparis loeselii</i>
Kruipend moerasscherm	<i>Apium repens</i>
Zomerschroeforchis	<i>Spiranthes aestivalis</i>
<u>Kevers</u>	
Brede geelrandwaterroofkever	<i>Dytiscus latissimus</i>
Gestreepte waterroofkever	<i>Graphoderus bilineatus</i>
Heldenbok	<i>Cerambyx cerdo</i>
Juchtleerkever	<i>Osmoderma eremita</i>
<u>Tweekleppigen</u>	
Bataafse stroommossel	<i>Unio crassus</i>
Platte schijfhoren	<i>Anisus vorticulus</i>

Vogels

Als maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (én er geen schade en/of verstoring optreedt), hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Een voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats mag echter alleen verwijderd worden indien deze (al dan niet tijdelijk) *niet* meer in gebruik is. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren. Als geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen, dient een ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn.

Deze belangen zijn:

- *Bescherming van flora en fauna (b)*
- *Veiligheid van het luchtverkeer (c)*
- *Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)*

De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Is er een wettelijk belang (belang b, c en d)?
- Is er een bevredigende oplossing?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Bescherming van vogelnesten

Artikel 11 van de Flora- en faunawet luidt:

“Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren”.

Tijdens de werkzaamheden moet rekening gehouden worden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat er om of er sprake is van een broedgeval.

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen (grootweg half maart-half juli) onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen en ook niet als maatregelen worden getroffen die voorkomen dat deze soorten zich op de bouwplaats vestigen tijdens het broedseizoen. Een (beperkt) aantal soorten bewoont het nest echter permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Verblijfplaatsen van deze vogelsoorten zijn *jaar-rond* beschermd:

Nesten die het hele jaar door zijn beschermd

Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het *gehele* seizoen:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).

Nesten die *niet* het hele jaar door zijn beschermd

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Categorie 5-soorten vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd; deze soorten zijn namelijk *wel* jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten die momenteel door LNV wordt gehanteerd:

Nesten van de volgende soorten zijn jaarrond beschermd indien ze nog in functie zijn:

Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>
Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>
Grote gele kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>
Havik	<i>Accipiter gentilis</i>
Huisemus	<i>Passer domesticus</i>
Kerkuil	<i>Tyto alba</i>
Oehoe	<i>Bubo bubo</i>
Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>
Ransuil	<i>Asio otus</i>

Roek	<i>Corvus frugilegus</i>
Slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>
Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>
Steenuil	<i>Athene noctua</i>
Wespendief	<i>Pernis apivorus</i>
Zwarte wouw	<i>Milvus migrans</i>

Nesten van de volgende soorten zijn niet jaarrond beschermd (categorie 5), maar hiervan is inventarisatie wel gewenst:

Blauwe reiger	<i>Ardea cinerea</i>
Boerenwaluw	<i>Hirundo rustica</i>
Bonte vliegenvanger	<i>Ficedula hypoleuca</i>
Boomklever	<i>Sitta europaea</i>
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>
Bosuil	<i>Strix aluco</i>
Brilduiker	<i>Bucephala clangula</i>
Draaihals	<i>Jynx torquilla</i>
Eider	<i>Somateria mollissima</i>
Ekster	<i>Pica pica</i>
Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
Glanskop	<i>Parus palustris</i>
Grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>
Groene specht	<i>Picus viridis</i>
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>
Hop	<i>Upupa epops</i>
Huiswaluw	<i>Delichon urbica</i>
Ijsvogel	<i>Alcedo atthis</i>
Kleine bonte specht	<i>Dendrocopos minor</i>
Kleine vliegenvanger	<i>Ficedula parva</i>
Koolmees	<i>Parus major</i>
Kortsnavelboomkruiper	<i>Certhia familiaris macrodactyla</i>
Oeverwaluw	<i>Riparia riparia</i>
Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>
Raaf	<i>Corvus corax</i>
Ruigpootuil	<i>Aegolius funereus</i>
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>
Tapuit	<i>Oenanthe oenanthe</i>
Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>
Zeearend	<i>Haliaeetus albicilla</i>
Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>
Zwarte mees	<i>Parus ater</i>
Zwarte roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>
Zwarte specht	<i>Dryocopus martius</i>

Bijlage 2: Vleermuizen, ruimtelijke ingrepen en de Flora- en faunawet

Vleermuizen en hun leefgebied zijn beschermd door de Flora- en faunawet. In geval van een ruimtelijke ingreep moet ruim van tevoren bekeken worden of deze ingreep nadelige invloed kan hebben op vleermuizen en hoe hiermee omgegaan moet worden.

Verblijfplaatsen

Vleermuizen maken het hele jaar door gebruik van verschillende verblijfplaatsen (o.a. in bomen en gebouwen). Grofweg zijn vleermuisverblijfplaatsen op te delen in winterverblijfplaats (waar overwinterd wordt), dagkwartieren (waar de mannetjes in de kraamkolonieperiode overdag zitten, alleen of in kleine groepjes), kraamkolonies (vrouwtjes en hun jongen, vaak in grote groepen), paarverblijven (waar gepaard wordt, vaak in het najaar, soms gelijk aan de winterverblijfplaats) en tussenkwartieren (gebruikt in de periode tussen overwinteren en de zomerperiode in). Per type verblijfplaats gebruiken vleermuizen vaak meerdere verblijven waar tussen gewisseld wordt, bijvoorbeeld wanneer elders het klimaat geschikter is of om aan parasieten te ontkomen. Vleermuizen zijn wel zeer honkvast wat betreft de diverse verblijven die ze gebruiken. Dit betekent dat hun verblijven belangrijk zijn voor instandhouding van de populatie en dat deze daarom beschermd worden door de Flora- en faunawet. Sinds mei 2009 is het Vleermuisprotocol vastgesteld. Dit is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Het protocol dient als leidraad voor het bepalen hoe en hoe vaak geïnventariseerd moet worden om te voldoen de Flora- en faunawet. Let op: voor het bepalen of een gebouw of een potentieel geschikte boom van belang is als vleermuisverblijfplaats, is over het algemeen een relatief langlopend onderzoek nodig (van april t/m september/oktober) en zijn gemiddeld 5 tot 7 bezoeken nodig.

Maatregelen zijn nodig:

- Indien sprake is van een verblijfplaats die van significant belang is of zou kunnen zijn en/of;
- Indien vleermuizen aangetroffen zijn.

Er is over het algemeen sprake van een significant belangrijke verblijfplaats (ook wel vaste verblijfplaats genoemd, een verblijfplaats die van belang is voor een populatie) als:

- Er sprake is van een kraamkolonie;
- Er sprake is van een belangrijke overwinteringsplaats of paarplaats;
- Er geen alternatieve verblijfplaatsen in de directe omgeving beschikbaar zijn;
- De gunstige staat van instandhouding van de (populatie van) de soort in het geding is bij het verdwijnen van de verblijfplaats.

De te nemen maatregelen moeten ervoor zorgen dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats gegarandeerd wordt. Dit betekent dat er geen dieren gedood, verwond of actief verstoord mogen worden en dat, in geval van significant belangrijke verblijfplaatsen, deze behouden moeten blijven of anderszins op een goede manier vervangen dienen te worden. Een vaste verblijfplaats mag alleen verwijderd worden indien deze (al dan niet tijdelijk) *niet* meer in gebruik is. De functie die het leefgebied voor de betreffende soort vervult, moet onverminderd blijven bestaan.

Om te voorkomen dat dieren gedood, verwond of actief verstoord worden, kunnen de volgende maatregelen nodig zijn:

- Niet slopen in de winterslaaperperiode (in deze periode kan zelden met zekerheid worden vastgesteld dat vleermuizen in een potentieel geschikt en onoverzichtelijk object afwezig zijn, omdat ze dan ook 's nachts passief zijn. Dat maakt ze in deze periode dus extra kwetsbaar);
- Vlak voor de sloop onderzoeken of er individuen in het te slopen object aanwezig zijn. Zijn deze wel aanwezig dan geldt dat, in geval van een significant belangrijke verblijfplaats (o.a. kraamkolonie), gewacht moet worden tot het dier of de dieren weg zijn en passief verjagen *niet* toegestaan is. Buiten de kraamperiode is het mogelijk om het dier of de dieren (onder voorbehoud) passief te laten verjagen door een deskundige (door verstoring van het microklimaat of door het 's nachts als de dieren buiten zijn dichtten van de invliegopening), mits zij niet verwond, gedood of actief verstoord worden.

Bij het verdwijnen van een verblijfplaats kunnen maatregelen bestaan uit het aanbieden van in pandige voorzieningen in nieuwbouw, zodat deze geschikt is voor vleermuizen om in te verblijven.

Om zeker te weten of de geplande maatregelen voldoende zijn, kan een ontheffing aangevraagd worden bij de Dienst Regelingen. Een afwijzingsbrief, die stelt dat geen ontheffing nodig is, 'omdat als de voorgestelde maatregelen genomen worden er immers geen verboden overtreden worden', geldt als goedkeuring van de voorgestelde maatregelen. Zijn de maatregelen niet voldoende, dan moeten deze aangepast worden. Als dat niet mogelijk is, is een ontheffing nodig. Deze wordt alleen verstrekt in geval van projecten waarbij sprake is van groot openbaar belang.

Jachtgebied en vliegroutes

Naast verblijfplaatsen bestaat het leefgebied van vleermuizen uit foerageergebied en vliegroutes (vaak bomenrijen of waterlopen). Deze zijn ook beschermd als zij van significant belang zijn. Zij gelden als significant belangrijk indien bij aantasting de functionaliteit van de verblijfplaats(en) in het geding komt. Is dat het geval, dan zijn maatregelen nodig die dit voorkomen, anders is een ontheffing nodig. Ook hier geldt dat deze alleen verstrekt wordt in geval van projecten waarbij sprake is van groot openbaar belang.

Bijlage 3: Verspreidingskaarten

Verblijfplaats Gewone dwergvleermuis

Verblijfplaats grootoorvleermuis

Nesten Boerenwaluw

Nesten Huiswaluw

Handvangst Heikikker

Roepende rugstreepadden

